

Interpretacija nekropole iz XVII–XVIII veka sa lokaliteta Anine

---

Arheološkim istraživanjima sprovedenim na lokalitetu Anine u selu Čelije kod Lajkovca tokom 2015. godine konstatovano je 11 grobova ukopanih na prostoru kasnoantičke vile rustike. Ovaj rad se bavi bližim datovanjem nekropole i njenom istorijskom interpretacijom na osnovu pronađenog grobnog inventara i osteološkog materijala, kao i raspoloživih podataka iz literature. Antropološkom analizom utvrđeno je da su u pitanju tri odrasle i osam mlađih individua. S druge strane, tipološka i komparativna analiza grobnog inventara pokazala je da je nekropola nastala za vreme vladavine Turaka na ovim prostorima, u periodu XVII–XVIII veka. Pokojnici su verovatno pripadali srednjem socio-ekonomskom staležu, budući da je analiza pokazala da su grobni prilozi luksuznije izrade, a sudeći po orijentaciji grobova, verovatno se radi o individuuama hrišćanske veroispovesti. Kada uzme-mo u obzir način na koji su pokojnici položeni i tip i generalnu oskudnost grobnog inventara, zaključujemo da se ova nekropola uklapa u sliku srpskih nekropola iz vremena turske vladavine.

Uvod

U selu Čelije, nedaleko od ušća reke Ljig u Kolubaru, sa njene desne strane, nalazi se lokalitet Anine na čijem prostoru nalazimo više kompleksa različitih građevina iz vremena III–IV veka (ZZSKV 2015a: 2). Prilikom arheoloških iskopavanja u okviru kompleksa 1, antičke vile sa stambenim i ekonomskim delom, konstatovana je nekropola sa 11 skeletno sahranjenih

individua. Grobovi su bili ukopani unutar prostorija 7 i 8, odnosno ekonomskog dela vile, kao i na prostoru van same vile (slika 1). Pored relativno dobro očuvanih skeletnih ostataka, pronađen je i znatan broj pokretnih nalaza koji nesumnjivo čine grobni inventar (ZZSKV 2015b).

Ovaj rad predstavlja pokušaj bližeg datovanja nekropole, kao i njene istorijske interpretacije. Osnovu celokupnog istraživanja činili su analiza svih konstatovanih pokretnih arheoloških nalaza, skeletni ostaci, kao i istorijsko-etnografska građa vezana za ovo područje.

Materijal i metode

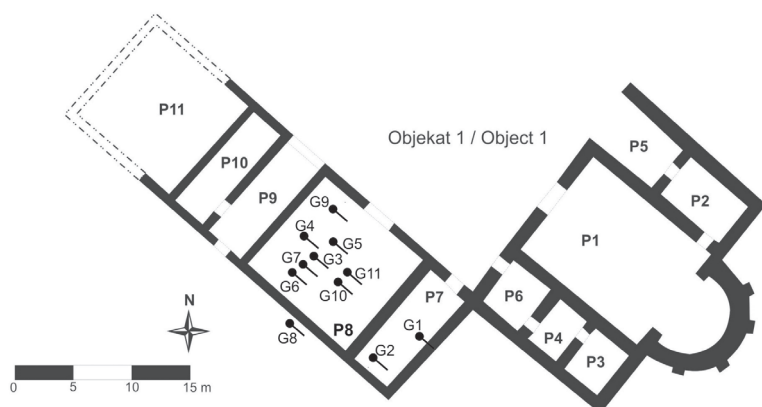
Osnovni materijal u radu činila je terenska dokumentacija sa iskopavanja (ZZSKV 2015b), kao i dokumentacija sa izvršene antropološke analize (ZZSKV 2016). Pored toga obuhvaćena je i analiza pokretnih nalaza konstatovanih tokom iskopavanja. Među grobnim inventarom nalazimo dugmad, lanac sa trepetljikama, staklene uvojke, gvozdenu iglu, bronzani prsten i bronzani privezak. Nad ovim artefaktima izvršena je primarna analiza koja je obuhvatala prikupljanje informacija sa samih predmeta. Pored metričkih podataka, sastava materijala i tipoloških karakteristika, uz pomoć literature traženi su i analogni nalazi pronađeni na široj teritoriji Srbije radi datovanja inventara.

Uz pomoć istorijsko-etnografske građe, koja je prikupljena kroz literaturu, i na osnovu informacija dobijenih iz terenske dokumentacije i sa izvršenih analiza grobnog inventara, pokušalo se preciznije opredeljenje ove nekropole, kao i određivanje društvenog i kulturnog konteksta u kojem je ona nastala.

Nenad Andrić (1998), Veliki Crljeni, Race Terzić 3A, učenik 4. razreda Gimnazije u Lazarevcu,

MENTOR: Milan Savić, arheolog, student master studija na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Beogradu

Slika 1. Položaj grobova u okviru objekta 1, prostorije 7 i 8 (izradio: R. Arsić).

Figure 1. The position of the graves (G) within building 1, rooms (P) 7 and 8 (made by: R. Arsić).

Slika 2. Grob 1 u okviru prostorije 7 sa prikazom devastacije zida vile (foto: M. Veselinović)

Figure 2. Grave 1 within room 7, with the devastation of the villa wall shown (photo: M. Veselinović)

Rezultati

Skeletni ostaci

Tokom istraživanja prostorija 7 i 8, odnosno na prostoru ekonomskog dela vile rustike, konstatovano je 11 skeletno sahranjenih individua. Najveći broj grobova pronađen je u okviru prostorije 8 (G 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11), zatim dva groba u prostoriji 7 (G 1 i 2), kao i jedan (G 8) pored prostorije 8. Prilikom ukopavanja pojedinih individua došlo je do oštećenja delova same vile, što se jasno uočava kod grobova 9, 10 i 11, gde je došlo do probijanja podnice u prostoriji 8, kao i kod groba 1, gde je devastiran deo jugoistočnog zida prostorije 7 (ZZSKV 2015b) (slika 2). Iz načina sahranjivanja možemo videti da se radi o slobodnom polaganju pokojnika u grobne rake, bez grobne konstrukcije i sanduka, na dubinu od oko jednog metra. Svi grobovi

orijentisani su u pravcu severozapad-jugoistok i, samim tim, prate generalnu orijentaciju same vile. Pokojnici su polagani na leđa, dok im lobanje leže na potiljku, okrenute pogledom ka jugoistoku. Ruke su bile ispružene pored tela ili prekrštene u predelu stomaka ili karlice. Kao izuzetak jedino beležimo slučaj individue u grobu 3, gde je jedna ruka bila na stomaku, a druga savijena u laktu, sa šakom na ramenu. Kod svih individua noge su bile opružene i možemo reći da se radi o relativno loše očuvanom materijalu, što je posledica tafonomskih agenasa kojima su kosti bile vremenom izložene (ZZSKV 2016: 1). Starosna struktura pokazuje da najveći broj individua čine mlađe osobe starosti između 9-10 meseci i 18 godina, dok svega 3 groba pripada odraslim osobama. Zbog loše očuvanosti kostiju i starosne strukture individua, pol je bilo moguće definisati samo u slučaju groba 1, gde se radi o starijoj muškoj osobi.

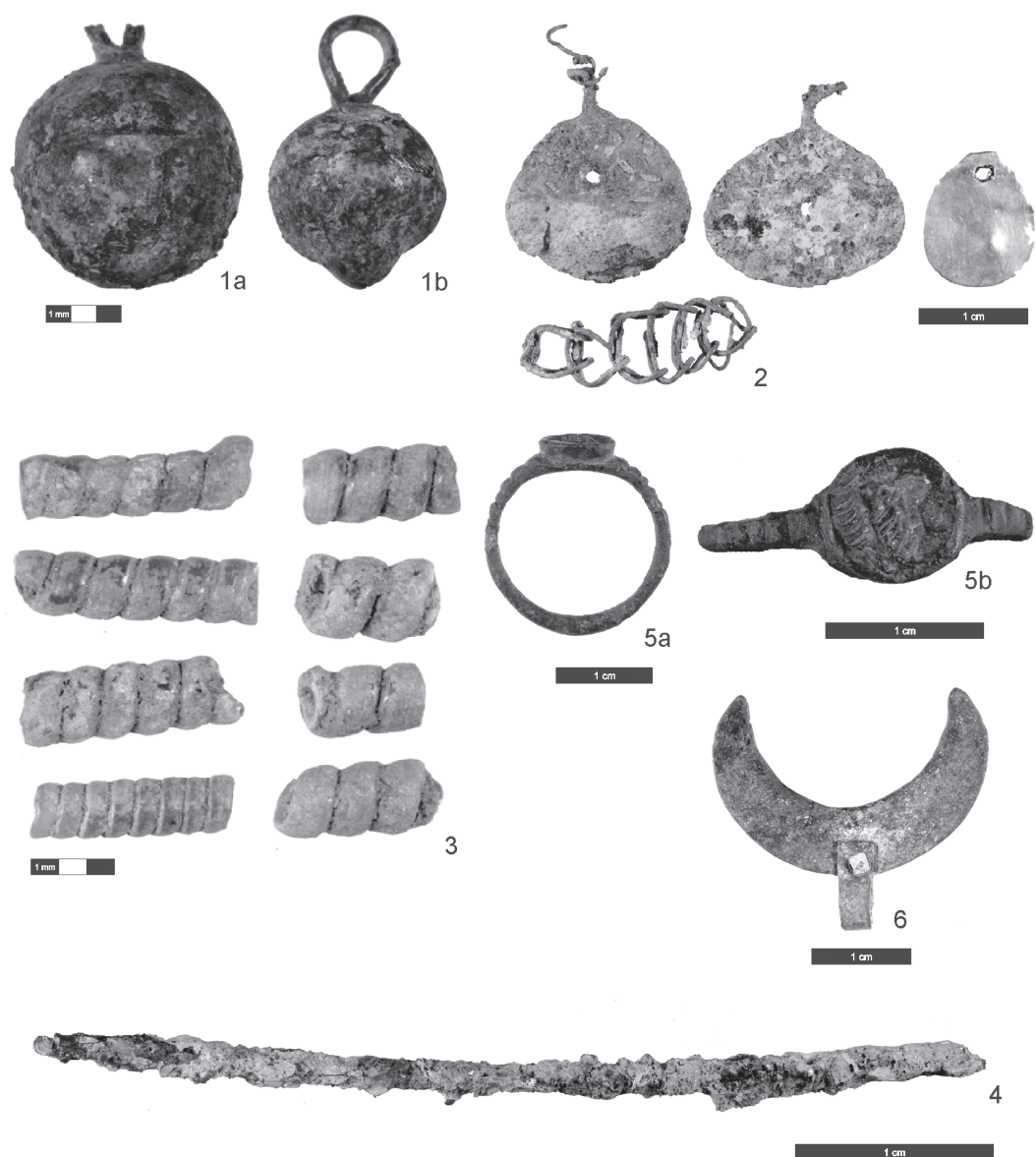

Tabla I. 1a – Dugme bez pseudogranulacije, 1b – Dugme sa pseudogranulacijom, 2 – Trepetljike i deo lanca, 3 – Staklene perle, 4 – Gvozdena igla, 5a – Bronzani prsten, 5b – Glava prstena, 6 – Bronzani privezak (Fotografije: V. Pecikoza).

Panel I. 1a – Button without pseudo-granulation, 1b – Button with pseudo-granulation, 2 – Pendants and a part of a chain, 3 – Glass beads, 4 – Iron pin, 5a – Bronze ring, 5b – The head of the ring, 6 – Bronze pendant (Photo: V. Pecikoza).

Grobni inventar

U grobovima 1, 3, 4, 7, 8, 10 i 11 pronađeni su delovi odeće i nakita kome pripadaju dugmad, prsten, privezak, igla, trepetljike sa delovima lanca i stakleni uvojci. Važno je napomenuti da u grobovima 5 i 9 beležimo i prisustvo životinjskih kostiju.

Najveći broj pokretnih nalaza čini mesingana dugmad, kojih je pronađeno 15, i to u grobovima 1, 3, 7, 10 i 11 (T I, 1a-b). Većina ovih nalaza konstatovana je u celosti i radi se o dugmadi lop-tastog oblika, sastavljenim iz dva dela koja su za-lemljena po sredini. Na gornjoj kaloti zalemljena je ušica za kačenje, dok je kod većine primeraka na donjoj kaloti prisutan ukras u vidu pseudo-granulacije. Prečnik dugmadi iznosi, u proseku, oko 0.7 cm, dok je prečnik alke 0.3 cm. U odnosu na skelete, dugmad su konstatovana u predelima oko lobanje, vrata, ramena i kičmenog stuba. Možemo zaključiti da se radi o dugmadi koju datujemo u vreme XV-XVIII veka (Cunjak i Jordović 1982: 235; Cunjak i Marković-Nikolić 1997: 81-82; Fidanovski i Zečević 2015: 201).

Drugu grupu nalaza čine oni konstatovani u grobu 4. Radi se o delu bronzanog lanca sa šest trepetljika od kojih je jedna izrađena od srebra, dok su ostale izrađene od bronzе (T I, 2). Lanac je takođe izrađen od bronzе i sastavljen je od niza spojenih tankih alkica. Bronzane trepetljike su elipsodnog oblika, imaju pri vrhu alkicu za kačenje i vidljivu perforaciju na sredini ili bliže alkici. Njihova širina kreće se od 1.3 do 1.8 cm, dok im je dužina u opsegu od 1.6 do 4.7 cm. Nešto drugačiji oblik i veličinu uočavamo kod srebrne trepetljike. Ona je manjih dimenzija, širine i dužine oko 1 cm, bez alkice i sa vidljivom perforacijom pri samom vrhu i nedovršenom perforacijom pri dnu. Na osnovu sličnih primeraka, ove nalaze možemo okvirno datovati u vreme XVII veka (Ivanić 1995: 98).

Fragmenti iridiranih staklenih uvojaka tipa cevčica, koji su pronađeni u okviru groba 10, čine posebnu grupu nalaza (T I, 3). Dužina uvojaka iznosi oko 0.5 cm, dok im je širina oko 0.2 cm. Interesantno je da su ovi nalazi konstatovani u predelu leve očne šupljine individue, kao i u predelu ispod lobanje (ZZSKV 2015b: 32). Nalaze ovakve forme srećemo u širem vremenskom kontekstu počev još od vremena pra-

istorije, pa do XVIII veka (Nikitović *et al.* 2002: 44; Bajalović-Hadži-Pešić 1984: 77-78; Zečević 2006: 67; Zečević 2013: 236).

Grupu pokretnih nalaza koji su konstatovani u jednom primerku prilikom iskopavanja čine gvozdena igla, bronzani prsten i bronzani privezak.

Gvozdena igla, sačuvana u korodiranom stanju, pronađena je u grobu 8. Ona je jednostavne forme, bez konstatovane glave, dužine oko 5 cm i širine oko 0.3 cm (T I, 4). Bliže analogije pokazuju da je ovaj nalaz hronološki neosetljiv. U svakom slučaju, poznato je da igle srećemo u veoma velikom broju u periodu od XV do XVIII veka (Trivunac-Tomić 1973: 209).

U grobu 11 pronađen je potpuno očuvan bronzani prsten sastavljen od alke i glave (T I, 5a-b). Alka je kružnog oblika, prečnika oko 2 cm, u čijem predelu ramena primećujemo ornamenat u vidu paralelnih horizontalnih linija. S druge strane, glava je približno kružnog oblika, prečnika oko 1 cm. Gornja strana glave je ravna sa ukrasom izvedenim urezivanjem čiji je motiv nejasan (T I, 5b). Na osnovu izvedenih analogija, prsten pripada vremenu III-IV veka (Dautova-Ruševljan 1976: 351-354; Popović 1992: 53).

Poslednji nalaz čini bronzani privezak, lunulastog oblika, u grobu 4 (T I, 6). Širina priveska iznosi oko 1 cm, dok mu je dužina oko 2 cm. Na sredini je zakivkom aplicirana alkica za kačenje, čija širina iznosi oko 0.3 cm. I u ovom slučaju radi se o nalazu čije analogije nalazimo u antičkom vremenu (Marijanski-Manojlović 1987: 54; Popović 1996: 41).

Diskusija

Utvrđena arheološka situacija na lokalitetu Anine pokazuje da pronađeni grobovi u okviru antičkog kompleksa nesumnjivo pripadaju kasnijem periodu. Na ovaj zaključak isprva nas svakako upućuje sam kontekst nalaza koji jasno pokazuje da su pokojnici sahranjeni u okviru građevine sasvim drugačije namene, ali i činjenica da je došlo i do izvesnog devastiranja podnice i zidova građevine. Pokretni nalazi u blizini samih skeleta mogu nam pomoći u bližem hronološkom opredeljenju same nekropole.

Videli smo da od pokretnih nalaza beležimo dugmad, trepetljike, uvojke, iglu, kao i bronzani

prsten i lunulasti privezak. Dugmad čine najbrojniju grupu nalaza i, po svojoj prirodi, srećemo ih među pokretnim nalazima od mlađe praistorije do današnjih dana. Materijal koji srećemo u našoj nekropoli, zbog načina ukrašavanja pseudogranulacijom, pripada dugmadi luksuznije izrade (Cunjak i Jordović 1982: 235). Primerci najbliži našima pronađeni su na nekropoli crkve sv. Ahilija u Arilju iz perioda XV-XVI veka (Cunjak i Jordović 1982: 235), zatim na nekropoli u jugoistočnom delu Velikog grada Smederevske tvrđave iz XV-XVII veka (Cunjak i Marković-Nikolić 1997: 81-82), kao i na groblju na Ladnim vodama u Ritopeku, datovano u period XV-XVIII veka (Fidanovski i Zečević 2015: 201). Jasno je da hronološki raspon u koji možemo svrstati naše nalaze obuhvata period od XV do XVIII veka. Dugmad su uglavnom pronađena u predelu vrata ili grudi pokojnika, što upućuje na pretpostavku da su činili funkcionalni deo košulje ili nekog drugog dela nošnje, možda deo ogrlice od dugmadi, kakve se sreću npr. na nekropoli u Mirijevu iz XIV veka (Bajalović-Birtašević 1960: 31) ili kao slučajni grobni nalaz iz XVI veka na Gardošu u Zemunu (Bajalović-Hadžić-Pešić 1984: 120). U svakom slučaju, dugmad su imala i dekorativnu funkciju (Cunjak i Marković-Nikolić 1997: 81).

Trepetljike se sreću na skoro svim vrstama nakita sa naših prostora u periodu od XVI do XVIII veka, dok se u srednjem veku javljaju samo mestimično i u drugačijem obliku (Birtašević 1957: 30, 55). Primerke analogne našima srećemo u kolekciji Muzeja grada Beograda, sa nepoznatog nalazišta, koji predstavljaju deo naušnice datovane u vreme XVII-XVIII veka (Bajalović-Hadžić-Pešić 1984: 117), zatim primerke iz Beograda i Laznice kod Homolja, iz XVII veka, koji su činili delove ogrlica (Ivanić 1995: 98), kao i primerak iz Brze Palanke, koji se poredi sa perišanima iz XIX veka (Pavlović-Ercegović 1967: 145-149). Na osnovu pronađenih analogija, naše trepetljike možemo okvirno opredeliti u vreme XVII veka, i sasvim je izvesno da su pripadale delovima ženske nošnje (Birtašević 1961: 30). Na ovaj zaključak navodi i činjenica da su pronađene oko lobanje i da su verovatno nošene na glavi sa nekom vrstom tkanine. Moguće je da su predstavljale deo coje (krune), počelice ili venca, ili neke druge vrste ukrasa za glavu.

Staklene uvojke među pokretnim nalazima srećemo u širem vremenskom intervalu, u kom ne pokazuju veće tehnološke i formalne promene. Međutim, kako ovu grupu nalaza beležimo i u vremenu oko XVIII veka (Zečević 2013: 236), ali i na osnovu ranije iznetih i hronološki opredeljenih nalaza, možemo zaključiti da se radi o nalazima iz istog perioda. S druge strane, na ovaj zaključak nas navodi i činjenica da su uvojci pronađeni u predelu lobanje i da su nesumnjivo pripadali delovima nošnje.

Po svojoj prirodi, pronađena igla je hronološki neosetljiva, jer ih srećemo među nalazima i ostavama iz perioda od XV do XVIII veka (Trivunac-Tomić 1973: 209). Igle su činile nerazdvojni deo ženske nošnje upotrebljavan za držanje brojnih ukrasa na glavi (Trivunac-Tomić 1973: 208). Sudeći po kontekstu nalaza, ali i na osnovu celokupnog analiziranog materijala, iglu iz naše serije možemo datovati u vreme oko XVIII veka.

Posebno treba istaći dva nalaza koja se hronološki izdavaju. Jedan od njih je bronzani prsten, čije analogne primerke srećemo na Berkovcu kod Rume (Dautova-Ruševljan 1976: 351-354), kao i jedan primerak u Muzeju grada Beograda sa nepoznatog nalazišta (Popović 1992: 53). Svi ovi primerci datovani su u vreme III-IV veka. S druge strane, lunulasti privezak srećemo u Brestu kod Beške, iz vremena IV veka (Marijanski-Manojlović 1987: 54). Ova vrsta nakita u upotrebi je od polovine I do IV veka (Popović 1996: 41). Oba ova nalaza pripadaju ranijem periodu života na Aninama, a u grobnom inventaru su se našli kao posledica ukopa pokojnika u antički horizont.

Na osnovu analize pokretnih nalaza možemo zaključiti da hronološki okvir nekropole kojoj pripadaju konstatovani grobovi opredeljujemo u vreme XVII-XVIII veka.

Interesantno pitanje kome treba posvetiti posebnu pažnju jeste orijentacija grobova. Arheološka situacija pokazuje da su svi pokojnici sahranjeni u pravcu severozapad-jugoistok, što delimično odstupa od hrišćanske tradicije, zapad-istok (slika 1). Međutim, ovom pitanju možemo pristupiti iz dva ugla. Više je verovatno da su grobovi pratili orijentaciju same vile. Naime, u periodu XV veka, kako arheološka situacija pokazuje, beležimo izvesne životne aktivnosti na ovom prostoru (Arsić 2016: 6-7) i sasvim si-

gurno su delovi građevina bili vidljivi u kasnijem periodu. Ovoj pretpostavci ide u prilog i naziv samog mesta Anine, ali i ostali nazivi vezani za ovaj prostor koje srećemo u izvorima, kao što su Anište (Petrović 1949: 510), Stara Gradina (Milićević 2005: 68) i Gradište (Petrović 1949: 335). Osim naziva, pretpostavci u prilog govori i devastacija II zida prostorije 7, koji je oštećen radi sahranjivanja pokojnika u G1. Sama vila ima oblik hrišćanskih objekata, odnosno pravougaonih građevina sa apsidom, i verovatno su grobovi orijentisani s manjim odstupanjem od utvrđenog pravila jer su sledili orijentaciju zidova vile, posmatrajući građevinu kao sakrajni objekt. Ovom mišljenju ide u prilog i to što su stara groblja osnivana na mestima koja su po nečemu bila zapazena (Dudić 1995: 12-13). S druge strane, postoji i mišljenje da se grobovi orijentišu prema najvišoj (najjužnijoj) tački sunčevog izlaska (Cunjak Jordović 1982: 232) i odstupanja ka severu, kao u našem slučaju, sreću se i na drugim nekropolama. Oba ova mišljenja predstavljaju mogućnosti, ali samim tim nam ne pružaju konačan odgovor na pitanje razloga utvrđene orijentacije.

Nesumnjivo je da nekropola pripada periodu XVII i XVIII veka, međutim, oskudnost istorijskih izvora ne pruža mogućnost utvrđivanja populacije koja je sahranjena na ovom mestu. Kako se radi o vremenu turske vladavine na ovim prostorima, još jedno interesantno pitanje koje se samo po sebi otvara jeste naziv samog mesta. Naime, toponim Anine dovodi se u vezu sa turskom reči hanine ili han (Arsić 2016: 3), koji označava objekte iz perioda Osmanskog carstva koji su služili za prenočište putnika. Sličnu situaciju kao na ovom lokalitetu srećemo i u delu sela Šipić kod Rače koji nosi naziv Anište. I na ovom mestu nalazimo nekropolu među građevinskim ostacima, s tim što se u ovom slučaju radi o seoskoj nekropoli koja se i dalje koristi (Erdeljanović 1951: 113).

Ova nekropola se uklapa u sliku o srpskim nekropolama iz otomanskog perioda. Način na koji su pokojnici položeni u grobove, količinska i stilaska siromašnost grobnog inventara u skladu su sa karakteristikama geografski i hronološki bliskih nekropola. U bliske nekropole mogu se svrstati sledeće nekropole ili njihovi delovi: nekropola u jugoistočnom delu Velikog grada Smederevske tvrđave, nekropola crkve Uspenja

presvete Bogorodice na Starom smederevskom groblju, nekropola kod srednje škole „Despot Đurađ Branković“, grobovi na Zelenoj pijaci i grobovi na raskrsnici ulica D. Davidovića, Đ. Daničića i V. Stepe u Smederevu (Cunjak i Marković-Nikolić 1997); nekropola crkve svetog Ahilija u Arilju (Cunjak i Jordović 1982), nekropola na lokalitetu Crkvine (Ropkić 2011), nekropola na Ladnim vodama u Ritopeku (Fidanovski i Zečević 2015), a kao hronološki analogne ovoj pominju se i nekropole: u Begeču, Kuva-Onagrinum iz XVI-XVII veka, na lokalitetu Glavica iz perioda od kraja XIV do kraja XVII veka, oko crkve Gračanica kraj Valjeva iz XV-XVIII veka, sa turskog groblja u Zrenjaninu, skeleti iz XVI-XVII veka, nekropola sa lokaliteta Klisa u Starim Ledincima iz XVII-XVIII veka, sa lokaliteta Kuline kod Mitrovice iz XIII i XVII veka, grobnice u spoljnoj priprati i izvan manastirske crkve Mileševce iz perioda od XIII do XVIII/XIX, na lokalitetu Orašje kod Dubrave iz XVIII veka, veća nekropola na lokalitetu Ravna (Camps) iz perioda od XV do XIX veka, Sirmium, Villa urbana lokalitet 37 najverovatnije iz turskog perioda, najmlađi grobovi u delovima porte crkve Svetog Nikole iz XVII veka i nekoliko grobova crkve Sv. Nikole iz XVIII veka (Stefanović 2000: 58-82).

Ono što posebno privlači pažnju na našoj nekropoli jeste činjenica da se među pokojnicima primećuje daleko veća zastupljenost dece nego starijih osoba. Naravno, treba da uzmemo u obzir to da širi prostor oko objekta 1 nije iskopavan, tj. da postoji mogućnost da nije cela nekropola istražena. S druge strane, pokretni grobni inventar nam pokazuje socio-ekonomski status pokojnika, odnosno da se radi o srednjem staležnom sloju. Ipak, ostaju mnoga otvorena pitanja na koja, u ovom trenutku, usled nedostatka istorijskih izvora i trenutne arheološke situacije, nije moguće pružiti adekvatne odgovore, što je razlog više za dalja istraživanja.

Zaključak

Na osnovu analize možemo zaključiti da nekropola pronađena unutar objekta 1 na lokalitetu Anine, antičke vile sa stambenim i ekonomskim delom, datira iz vremena XVII-XVIII veka. Sama tipologija pokretnih nalaza govori da se

radi o srednjem društvenom statusu pokojnikâ, a na osnovu orijentacije grobova možemo zaključiti da se radi o hrišćanskoj populaciji.

Osnovno pitanje koje je ovim istraživanjem otvoreno tiče se izbora datog mesta za sahranjivanje, naročito ako se ima u vidu da do sada na ovom prostoru ne beležimo građevine ili druge tragove života iz istog perioda. Može se pretpostaviti da su antičke građevine, pa i objekat 1, bile u to vreme i dalje vidljive, odajući utisak da se radi o ostacima nekadašnje crkve i da je to razlog sahranjivanja na ovom mestu. Interesantno je da relativno savremena toponimija mesta upućuje na to da je lokalno stanovništvo ovaj prostor vezivalo za tursko vreme, odnosno postojanje turskih hanova. Naravno, dalja istraživanja na ovom lokalitetu mogla bi donekle pružiti odgovore na niz pitanja vezanih za ovaj problem.

Zahvalnost. Zahvaljujem se arheologu MA Radivoju Arsiću iz Zavoda za zaštitu spomenika kulture Valjevo, koji mi je ustupio materijal i dokumentaciju za izradu ovog rada.

Literatura

Arsić R. 2016. *Arheološko nalazište Anine, katalog izložbe*. Lajkovac: Turistička organizacija opštine Lajkovac

Bajalović-Birtašević M. 1960. *Srednjovekovna nekropola u Mirijevu*. Beograd: Muzej grada Beograda

Bajalović-Hadži-Pešić M. 1984. *Nakit VIII do XVIII veka u Muzeju grada Beograda*. Beograd: Muzej grada Beograda

Birtašević M. 1957. Srebrna ostava nakita i novca iz sela Ritopeka. *Godišnjak Muzeja grada Beograda*, IV: 53.

Birtašević M. 1961. Zbirka srednjovekovnog i kasnog narodnog nakita iz Dubovca. *Rad vojvođanskih muzeja*, 10: 25.

Cunjak M., Marković-Nikolić Lj. 1997. *Antičke i srednjovekovne nekropole Smedereva*. Smederevo: Muzej u Smederevu

Cunjak M., Jordović Č. 1982. Nekropola crkve svetog Ahilija u Arilju i otkriveni pokretni nalazi. *Saopštenja*, XIV: 231.

Dautova-Ruševljan V. 1976. Rimski bronzani nakit u istočnom Sremu. Magistarski rad. Novi Sad: Univerzitet u Beogradu, Filozofski fakultet

Dudić N. 1995. *Stara groblja i nadgrobni belezi u Srbiji*. Beograd: Republički zavod za zaštitu spomenika kulture, Prosveta

Erdeljanović J. 1951. Etnološka građa o Šumadincima. U *Šumadija. Šumadijska Kolubara* (ur. Borisav Čeliković). Beograd: Službeni glasnik SANU, str. 35-262.

Fidanovski S., Zečević E. 2015. Dva srednjovekovna groblja u Ritopeku kod Beograda. *Glasnik Srpskog arheološkog društva*, 31: 187.

Ivanić B. 1995. *Nakit iz zbirke Narodnog muzeja: od 15. do početka 19. veka*. Beograd: Narodni muzej u Beogradu

Marijanski-Manojlović M. 1987. *Rimska nekropola kod Beške u Sremu*. Novi Sad: Vojvođanski muzej

Milićević M. 2005. *Kneževina Srbija*. Beograd: Book&Marso

Nikitović L., Stojić M., Vasić R. 2002. *Mojsinje – nekropola pod humkama iz bronzanog i gvozdenog doba*. Čačak: Narodni muzej; Beograd: Arheološki institut

Pavlović-Ercegović S. 1967. Prilog proučavanju srednjovekovnih nekropola u istočnoj Srbiji. *Starinar*, XVII: 143.

Petrović P. 1949. Šumadiska Kolubara. U *Šumadija. Šumadijska Kolubara* (ur. Borisav Čeliković). Beograd: Službeni glasnik SANU, str. 291-589.

Popović I. 1992. *Rimski nakit u Narodnom muzeju u Beogradu. 1, Prstenje*. Beograd: Narodni muzej u Beogradu

Popović I. 1996. *Rimski nakit u Narodnom muzeju u Beogradu. 2, Zlatan nakit*. Beograd: Narodni muzej u Beogradu

Ropkić A. 2011. Srednjovekovna nekropola na lokalitetu Crkvine. *Kolubara*, 5: 275.

Stefanović S. 2000. Arheološki istražene i antropološki obrađene nekropole na tlu Srbije. Magistarski rad. Univerzitet u Beogradu Filozofski fakultet, Čika-Ljubina 18-20, Beograd 11000

Trivunac-Tomić G. 1973. Grobni nalaz iz XVI-XVII veka iz Beograda. *Zbornik Narodnog muzeja*, VII: 207.

Zečević E. 2006. *Nakit Novog brda*. Beograd: Narodni muzej u Beogradu

Zečević E. 2013. Nemanjine crkve u Toplici u svetlu arheoloških istraživanja. Doktorska disertacija. Univerzitet u Beogradu Filozofski fakultet, Čika-Ljubina 18-20, Beograd 11000

ZZSKV. 2015a. Izveštaj sa arheološkog istraživanja lokaliteta Anine u Čelijama – decembar 2015. Zavod za zaštitu spomenika kulture Valjevo. Milovana Glišića 2, Valjevo

ZZSKV. 2015b. Terenski dnevnik sa arheoloških iskopavanja lokaliteta Anine u Čelijama. Zavod za zaštitu spomenika kulture Valjevo. Milovana Glišića 2, Valjevo

ZZSKV. 2016. Izveštaj sa izvršene antropološke analize na skeletnom materijalu sa lokaliteta Anine – Istraživanja 2016. godine. Milovana Glišića 2, Valjevo

---

Nenad Andrić

Interpretation of a Necropolis from XVII-XVIII Century from the Site of Anine

This paper deals with the closer dating and historical interpretation of a necropolis found on site Anine in the village of Čelije near Lajkovac. Archaeological research carried out in 2015 on the area of the Late Antique villa rustica found 11 graves dating from the time of the Turkish rule in this region. This work is based on the found remnants of clothing and jewelry and osteological material in the graves, as well as site excavation documentation and the available literature data.

Anthropological analysis showed that there were three adult individuals, one of which was found to be male, and eight younger ones. Along with the human remains, parts of clothing and jewelry consisting of buttons, parts of a chain and six pendants, glass beads, a pin, a ring and a lunate pendant were also found. First, a typological analysis of these remnants was carried out during which their typological characteristics, size and material out of which they had been made were noted, after which the literature was searched for analogue artifacts in order to date the necropolis. This analysis showed that the necropolis dates from the period of the 17th and

18th century. Specifically, the buttons and bronze pendants made it possible to date it more precisely. The analysis also showed that the deceased likely belonged to the middle socio-economic class, since the remnants included objects of somewhat more luxurious workmanship. These include brass buttons decorated with pseudo-granulation and a silver pendant. However, given the lack of the historical sources of this period, we cannot conclude which population was buried here. Two pieces of jewelry – the lunate pendant and the ring – did not belong to the necropolis, but were rather of Roman origin. They also date back to the 3rd and 4th century A. D., meaning that they belong to the Roman horizon on the site, which is represented by the villa.

The orientation of the graves suggests that the buried individuals were Christian, since they were oriented northwest-southeast, which is a deviation from the Christian west-east orientation. The walls of the villa were probably visible during the time of burial and, furthermore, the villa itself is shaped like a Christian sacred building – rectangular base with an apse. Therefore, the deviation was most probably the result of aligning the graves with the near west-east orientation of the villa's walls. The name of the site is also interesting. The site is named after the part of the village in which it is situated (Anine), which stems from the name for Turkish inns (Han).

An especially curious fact is that there are more than twice as many younger individuals as adults. At this moment, we cannot draw a conclusion as to why this is, but what must be taken into consideration is that the necropolis might not be fully excavated yet. The wider area around the villa has not been investigated, hence there might be more graves which are yet to be unearthed.

If the way in which the deceased were laid and the type and general meagerness of the remnants of clothing and jewelry are taken into consideration, it is conclusive that this necropolis fits into the image of Serbian necropolises from the time of the Turkish rule. Further research could shed light on many unanswered questions relating to the necropolis, with one of the main questions being why these individuals were buried there.

